

Universiteit
Leiden
The Netherlands

Slachtofferschap en slachtoffer-daderschap in Nederlandse penitentiaire inrichtingen

Martens, S.G.M.M.; Ginneken, E.F.J.C. van; Palmen, J.M.H.

Citation

Martens, S. G. M. M., Ginneken, E. F. J. C. van, & Palmen, J. M. H. (2021). Slachtofferschap en slachtoffer-daderschap in Nederlandse penitentiaire inrichtingen. *Tijdschrift Voor Criminologie*, 63(4), 399-422. doi:10.5553/TvC/0165182X2021063004002

Version: Publisher's Version

License: [Leiden University Non-exclusive license](#)

Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/3285158>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

Slachtofferschap en slachtoffer-daderschap in Nederlandse penitentiaire inrichtingen*

Sophie Martens, Esther van Ginneken & Hanneke Palmen

In Nederlandse gevangenen vinden regelmatig incidenten plaats. Ondanks de negatieve impact van geweld op de veiligheid van gedetineerden en op de kans op succesvolle re-integratie, is er weinig bekend over de daadwerkelijke prevalentie van slachtofferschap in penitentiaire inrichtingen en de kenmerken van slachtoffers. Daarnaast zijn er aanwijzingen dat slachtofferschap en daderschap hand in hand kunnen gaan, waardoor er een slachtoffer-daderoverlap ontstaat. In deze bijdrage behandelen we de prevalentie van slachtofferschap onder Nederlandse gedetineerden en de kenmerken van slachtoffers en slachtoffer-daders. We maken hiervoor gebruik van de gegevens van 3.485 deelnemers van de Life in Custody Study.

Inleiding

Uit Amerikaans onderzoek is meermaals gebleken dat het leven achter de tralies gevaarlijker is dan het leven in de vrije samenleving (Wolff e.a., 2009a; 2009b; Wooldredge & Steiner, 2014). Berichten uit de media laten zien dat ook Nederlandse gevangenen niet gevrijwaard zijn van vechtpartijen, vernielingen en diefstal (Penris, 2020; Van den Ham, 2020). Cijfers van de Dienst Justitiële Inrichtingen (DJI, 2019) wijzen uit dat in 2019 meer dan 1.700 geweldsincidenten plaatsvonden tussen gedetineerden, een getal dat in werkelijkheid waarschijnlijk nog hoger ligt omdat niet alle voorvallen officieel gemeld worden (DJI, 2021). Geweld en ander wangedrag in de gevangenis zijn bovendien problematisch, niet alleen omdat het een impact heeft op de veiligheid en (lichamelijke en psychische) gezondheid van gedetineerden (zie bijv. Turanovic & Tasca, 2019), maar ook omdat succesvolle rehabilitatie een veilige leefomgeving vereist (Braga e.a., 2019; Wolff e.a., 2007). Om een meer compleet beeld te schetsen van slachtofferschap onder gedetineerden in Nederland, onderzoekt de huidige studie de prevalentie van slachtofferschap en slachtoffer-daderschap (d.w.z. de overlap in slachtofferschap en daderschap) in detentie en de bijbehorende kenmerken van deze slachtoffers/slachtoffer-daders op basis van zelfrapportage. Omwille van de exploratieve aard van het onderzoek wordt een brede definitie van slachtoffer(-dader)schap gehanteerd, die zowel gewelds- als vermogensincidenten omvat.

* Deze studie is onderdeel van de Life in Custody Study. De Life in Custody Study is gefinancierd door de Dienst Justitiële Inrichtingen (DJI) en de Universiteit Leiden. Alle uitspraken, bevindingen en conclusies verwoord in dit artikel zijn afkomstig van de auteurs en geven niet noodzakelijkerwijs die van de DJI weer.

Theoretische achtergrond en eerder onderzoek

Er is relatief veel bekend over de individuele kenmerken die het risico op slachtofferschap in detentie voorspellen, zoals we hierna ook zullen bespreken. Daarentegen is er tot dusver minder aandacht voor de onderlinge dynamiek in gevangenis- en detentieinstellingen die de relatie tussen slachtofferschap en daderschap kan verklaren. Toch is dit belangrijk, aangezien daders (meestal) slachtoffers maken en slachtoffers – mogelijk in reactie op diefstal of geweld – ook wangedrag kunnen plegen. Om deze reden is het socialecontrole-opportunitetperspectief, waarin onder andere routine-activiteitentheorie wordt toegepast op wangedrag en slachtofferschap in detentie, een waardevolle toevoeging aan de literatuur (Steiner & Wooldredge, 2020). Incidenten vinden immers plaats in de aanwezigheid van mensen die zich kunnen misdragen of slachtoffer kunnen worden (of waar andere *suitable targets* zijn, zoals eigendommen), terwijl toereikend toezicht ontbreekt. Bepaalde levensstijlen en routinegedragingen verhogen de kans op slachtofferschap, omdat het mensen in contact brengt met anderen die hun iets aan zouden kunnen doen (*motivated offenders*), op plaatsen met minder toezicht (*capable guardians*), en omdat ze als geschikt doelwit (*suitable target*) worden gezien (Cohen & Felson, 1979). Wanneer deze denkwijze wordt toegepast op slachtofferschap tijdens detentie, volgt dat het spenderen van tijd buiten de cel samen kan hangen met een grotere kans op geweldsincidenten (zeker wanneer supervisie ontbreekt) en een grotere kans op diefstal of vernieling van eigendommen die onbewaakt achterblijven in de cel (Wooldredge & Steiner, 2014). Het is nog niet duidelijk in hoeverre dit van toepassing is op Nederlandse gevangenisinstellingen, waar de meeste gedetineerden alleen op cel zitten of slechts met één ander een cel delen. Het delen van een cel kan namelijk gepaard gaan met een grotere kans op diefstal (Schliehe & Crewe, 2021) en onderlinge geweldsincidenten, zeker wanneer er meer dan twee celgenoten zijn en ze geen goede relatie hebben (Muirhead e.a., 2021).

Vanuit dit perspectief kan ook goed verklaard worden waarom slachtoffers en daders deels overlappende groepen zijn: wangedrag tijdens detentie is een voorbeeld van een routinegedraging die kan leiden tot slachtofferschap, omdat het gedetineerden in contact brengt met soortgelijke mensen die ook wangedrag kunnen plegen (Daquin & Daigle, 2021). De detentiecontext werkt waarschijnlijk zelfs versterkend, omdat er veel minder vrijheid is om aan risicovolle situaties te ontsnappen. Daarnaast kunnen daders sneller als geschikte slachtoffers worden gezien omdat hun betrokkenheid in incidenten ervoor zorgt dat ze huiverig zijn om hun slachtofferschap te melden (Daquin & Daigle, 2021). Met andere woorden: gedragingen van gedetineerden zijn van invloed op hoe anderen zich jegens hen gedragen. Dit maakt een slachtoffer-daderoverlap aannemelijk.

De overlap tussen slachtoffers en daders heeft pas recentelijk aandacht gekregen in de gevangenisliteratuur. Uit Amerikaanse literatuur blijkt dat deze groepen een aantal eigenschappen delen: ze zijn vaak relatief jong (Toman, 2019; Wooldredge, 1994) en hebben vaker problemen met hun mentale en/of fysieke gezondheid (Daquin, 2017; Daquin & Daigle, 2021; Toman, 2019; Kuo e.a., 2021). Er is nog niets bekend over de slachtoffer-daderoverlap in de Nederlandse context. Hetzelfde geldt voor de kenmerken die gerelateerd zijn aan een hoger risico op slachtoffer-

schap in detentie, ondanks dat hier inmiddels veel internationaal (voornamelijk Amerikaans) onderzoek naar is verricht.

Individuele kenmerken van slachtoffers

Er is voornamelijk veel onderzoek gedaan naar de voorspellende waarde van individuele kenmerken als ras, leeftijd en geslacht, maar de resultaten zijn niet geheel consistent. Daarnaast maakt de unieke context van Amerikaans gevangenisonderzoek generalisatie naar Nederlandse gevangenissen problematisch. De Amerikaanse gevangencultuur wordt bijvoorbeeld getypeerd door de invloed van rasgerelateerde bendes, die een deel van het geweld tussen gedetineerden verklaren (Wolff e.a., 2008). Gedetineerden in Amerikaanse gevangenissen met een lichte huidskleur zijn vaker slachtoffer van geweld tussen gedetineerden (Pérez e.a., 2010; Wolff e.a., 2008; 2009a), maar minder vaak slachtoffer van vermogensincidenten (Steiner e.a., 2015). Wat betreft leeftijd laat Angelsaksisch onderzoek zien dat er een negatieve relatie is tussen het risico op slachtofferschap en de leeftijd van een gedetineerde (Cooley, 1993; Pérez e.a., 2010; Wolff & Shi, 2009a). Die relatie wordt bovendien niet enkel verklaard door een gebrek aan zelfcontrole of een grotere mate van impulsiviteit onder jonge gedetineerden (Kerley e.a., 2009; Reyns e.a., 2018). Deze bevinding wordt betwist door onderzoek uit andere landen, waar een omgekeerd verband of helemaal geen verband wordt gevonden tussen leeftijd en slachtofferschap (zie bijv. Spaans onderzoek door Caravaca-Sánchez & Wolff, 2016; Caravaca-Sánchez e.a., 2019; en Zuid-Koreaans onderzoek van Reyns e.a., 2018). Wat betreft geslacht blijkt dat er geen verschil is in de prevalentie van slachtofferschap tussen mannen en vrouwen wanneer er wordt gekeken naar geweld tussen gedetineerden onderling, maar dat mannen wel vaker slachtoffer worden van geweld gepleegd door inrichtingsmedewerkers (Lahm, 2015; Pérez e.a., 2010; Wolff e.a., 2009b). Ook hier geldt dat deze conclusie niet eenduidig ondersteund wordt buiten de Verenigde Staten (Caravaca-Sánchez & Wolff, 2016; Howard e.a., 2020). Wat betreft niet-gewelddadige incidenten is gebleken dat vrouwelijke gedetineerden een grotere kans hadden om slachtoffer te worden van diefstal of vernieling (Wooldredge & Steiner, 2014).

Een van de meest onbetwiste voorspellers van slachtofferschap tijdens detentie is het hebben van mentale en/of fysieke gezondheidsproblemen (Blitz e.a., 2008; Leddy & O'Connell, 2002; Wolff e.a., 2009a). Dit is niet geheel verrassend, aangezien gezondheidsproblemen ook het gevolg kunnen zijn van slachtofferschap. Bovendien is vorenstaande relatie veelal aangetoond in dezelfde steekproef in de Verenigde Staten (Wolff e.a., 2007; 2008; 2009a; Wolff & Shi, 2009a; 2009b). Wolff en collega's (2009a) vonden dat gedetineerden met een psychische stoornis vaker slachtoffer werden van geweld, diefstal en vernieling tijdens detentie, zich minder veilig voelden en een minder goede algemene gesteldheid hadden. Aan de ene kant worden gedetineerden met mentale gezondheidsproblemen eerder gezien als zwak en daardoor als een makkelijk doelwit. Dit is volgens Pare en Logan (2011) ook de reden waarom gedetineerden met een fysieke handicap vaker slachtoffer worden. Aan de andere kant vertonen gedetineerden met bepaalde mentale problemen (bijv. persoonlijkheidsstoornissen) mogelijk vaker provocatief gedrag dat een gewelddadige reactie kan uitlokken (Pare & Logan, 2011; Schnittker & Bacak, 2016).

Ook in Nederland is de prevalentie van mentale problemen op reguliere afdelingen hoog, ondanks aparte afdelingen voor gedetineerden met ernstige psychische problemen (psychiatrisch penitentiaire centra). Uit een onderzoek van Bulten en Nijman (2009) onder 191 gedetineerden bleek meer dan de helft (56,5 procent) een psychische stoornis te hebben. De prevalentie van antisociale persoonlijkheidsstoornissen was 36,6 procent, terwijl het percentage voor psychotische stoornissen vele malen lager lag (0,5 procent).

Daarnaast zien we dat geweldsdelinquenten ook vaker geweld meemaken tijdens detentie (Caravaca-Sánchez e.a., 2019; Howard e.a., 2020; Lahm, 2016; Wolff e.a., 2009a; vgl. Wooldredge & Steiner, 2013). Een mogelijke verklaring zou kunnen zijn dat gedetineerden een hoger risico hebben om slachtoffer te worden van gewelddadig gedrag omdat ze zelf ook meer geneigd zijn agressief gedrag te vertonen (Ellison e.a., 2018); dit zou tevens de slachtoffer-daderoverlap deels kunnen verklaren. Steiner en collega's (2015) vonden voor slachtofferschap van diefstal en vernieling in detentie een soortgelijk patroon voor daders van vermogensdelicten en slachtofferschap. Zedendelinquenten werden vaker slachtoffer van fysiek geweld, maar er waren geen verschillen wat betreft vermogensincidenten (Wolff e.a., 2009a).

Over het effect van relatiestatus op de kans op slachtofferschap is tot op heden weinig bekend. De meeste studies concluderen dat er geen verschil is in de kans op gewelddadig slachtofferschap wanneer getrouwde en niet-getrouwde gedetineerden vergeleken worden (Caravaca-Sánchez e.a., 2019; Kuo, 2019; Steiner e.a., 2015; vgl. Labrecque e.a., 2018). Getrouwde gedetineerden hebben mogelijk een grotere kans op diefstal of vernieling van hun eigendommen (Steiner e.a., 2015). Uit eerder onderzoek kunnen dus veel voorspellers worden afgeleid die mogelijk bijdragen aan de gepercipieerde 'geschiktheid' of 'kwetsbaarheid' van slachtoffers, alsmede hun risico om in situaties te belanden waarin ze mogelijke daders treffen. Er is echter minder bekend over de contextuele factoren of detentietekenen die het risico op slachtofferschap en slachtoffer-daderschap verhogen.

Detentietekenen

Detentietekenen zijn vooral belangrijk om te verklaren waarom sommige afdelingen of inrichtingen veiliger zijn dan andere. Oftewel, waar men is ingesloten, draagt bij aan het risico op slachtofferschap, vooral omdat het risico op wangedrag op bepaalde plekken hoger is. Enerzijds kunnen detentietekenen van invloed zijn op ervaren deprivaties en frustratie, die reacties kunnen uitlokken zoals boosheid en stress (Sykes, 1958). Dergelijke negatieve emoties kunnen vervolgens bijdragen aan de kans op wangedrag, wanneer frustraties geuit worden naar andere gedetineerden, met slachtofferschap als gevolg (Lahm, 2016). Anderzijds kunnen bepaalde detentietekenen zoals veiligheidsmaatregelen en het aanbod van activiteiten invloed hebben op mogelijkheden voor geweld en diefstal en daarmee ook op slachtofferschap (Steiner & Wooldredge, 2020). Uit de bestaande literatuur blijkt dat het leefklimaat en het type inrichting belangrijke voorspellers zijn van slachtofferschap in detentie, maar dat er minder duidelijkheid is over de voorspellende waarde van detentieduur, bezoek en deelname aan activiteiten.

Wat betreft het type inrichting is gebleken dat slachtofferschap vaker voorkomt in zwaarder bewaakte gevangenissen (Cooley, 1993; Howard e.a., 2020; Pérez e.a., 2010; Toman, 2019), een bevinding die ook samenhangt met het gepleegde delict en andere persoonlijke eigenschappen. Onderzoek naar wangedrag heeft echter ook bewijs geleverd voor een causaal verband, waarbij strengere beveiliging leidde tot meer wangedrag (Camp & Gaes, 2005). Dit kan mogelijk verklaard worden door het idee dat beperkende maatregelen frustratie en misdragingen kunnen veroorzaken. In Nederland is het aantal gedetineerden in zwaar beveiligde regimes beperkt; het betreft enkel gedetineerden in de Extra Beveiligde Inrichting (EBI) en enkele terroristenafdelingen.¹ Het is ook mogelijk dat veiligheid bevorderd wordt door legitimiteit van gezag – die eerder bereikt wordt met goed contact tussen personeel en gedetineerden en rechtvaardige bejegening (Sparks e.a., 1996) – en tevredenheid van gedetineerden over hun detentieomstandigheden (Liebling & Arnold, 2004).

Tevredenheid met het leven achter de tralies houdt inderdaad verband met veiligheidsgevoelens en de kans op slachtofferschap (Pérez e.a., 2010; Wolff & Shi, 2009a). Nederlands onderzoek heeft ook aangetoond dat het leefklimaat in de gevangenis samenhangt met de kans op wangedrag (Bosma e.a., 2020a), waardoor het effect op slachtofferschap ook aannemelijk is, aangezien de relatie tussen slachtoffers en daders van nature wederkerig is. Een onderdeel van leefklimaat is de omgang met medegedetineerden en personeel. Een betere omgang en ervaren rechtvaardige behandeling houden namelijk verband met minder wangedrag onder Nederlandse gedetineerden (Beijersbergen e.a., 2015) en een verhoogd veiligheidsgevoel onder jongeren in jeugdgevangenissen (Van der Laan & Eichelsheim, 2013). Over het effect van detentieduur is meer onduidelijkheid. Terwijl sommige studies vinden dat gedetineerden die al langer vastzitten minder vaak slachtoffer worden (Wolff e.a., 2009a), zijn er ook studies die een omgekeerd effect (Pérez e.a., 2010) of helemaal geen effect vinden (Kuo, 2019; Lahm, 2016; Woo e.a., 2016). Uiteraard is het zo dat er grote verschillen bestaan tussen landen wat betreft de gemiddelde detentielengte. Dezelfde controverse geldt voor bezoek: waar twee Amerikaanse studies geen effect vonden van bezoek op slachtofferschap (Steiner e.a., 2015; Wooldredge & Steiner, 2014), zijn er ook studies buiten de Verenigde Staten die juist wel positieve effecten toeschrijven aan bezoek als een vorm van steun (Woo e.a., 2016). Nederlands onderzoek liet zien dat het ontvangen van bezoek wel samenhangt met het bezit van contrabanden, maar niet met agressie (Berghuis e.a., 2021).

Huidig onderzoek

In het kort kan er geconcludeerd worden dat slachtofferschap tijdens detentie samenhangt met verschillende individuele en detentiekennmerken, maar dat er nog onduidelijkheid bestaat over de rol en relevantie van sommige van die factoren, zeker wat betreft mogelijke verschillen tussen slachtoffers en slachtoffer-daders. Ook in de Nederlandse context is er nog weinig bekend over de werkelijke omvang

1 Recentelijk – nadat het in dit artikel besproken onderzoek heeft plaatsgevonden – zijn er ook enkele Afdelingen Intensief Toezicht geïntroduceerd.

van slachtofferschap tijdens detentie en de kenmerken van slachtoffers en slachtoffer-daders. Dit is problematisch, omdat slachtofferschap wel degelijk belangrijke fysieke en mentale gevolgen heeft (Wolff & Shi, 2009b) en bovendien rehabilitatie kan bemoeilijken (Braga e.a., 2019). Daarnaast bedreigt slachtofferschap in detentie een van de kerntaken van DJI, namelijk het veilig insluiten van gedetineerden (DJI, 2020). Uit een rapport van de vakbond (FNV, 2020) blijkt dat deze veiligheid door de toenemende werkdruk steeds vaker in het gedrang komt. Meer inzicht in de risicogroepen voor zowel slachtofferschap als slachtoffer-daderschap kan helpen om de intramurale veiligheid gericht te verbeteren. Het huidige onderzoek focust zich daarom op het vaststellen van de prevalentie van zelfgerapporteerd slachtofferschap in Nederlandse gevangenissen, net als het onderzoeken van de eigenschappen van slachtoffers en slachtoffer-daders. Concreet worden de volgende twee onderzoeksvragen onderzocht:

- 1 Wat is de prevalentie van zowel slachtofferschap als slachtoffer-daderschap in Nederlandse gevangenissen?
- 2 Welke eigenschappen, zowel individuele kenmerken als detentiekennmerken, hangen samen met slachtofferschap en slachtoffer-daderschap tijdens detentie in Nederland?

Data en methode

Life in Custody Study

Om inzicht te creëren in de prevalentie van slachtofferschap onder gedetineerden en de kenmerken van slachtoffers en slachtoffer-daders, wordt gebruik gemaakt van de data uit de Life in Custody (LIC) Study. Het doel van deze studie is om het leefklimaat in penitentiaire inrichtingen in kaart te brengen, waartoe de Prison Climate Questionnaire werd ontwikkeld (Van Ginneken e.a., 2018). Dit onderzoek maakt gebruik van data uit 2017, omdat er in latere dataverzamelingen geen informatie is opgenomen over slachtofferschap. Tijdens de afnameperiode (februari-mei 2017) hebben onderzoekers van de Universiteit Leiden alle penitentiaire inrichtingen (PI's) bezocht om vragenlijsten te verspreiden onder gedetineerden in verschillende regimes, te weten: Gevangenis, Huis van bewaring, (Zeer) Beperkt Beveiligde Inrichting, Extra Zorg Voorziening, Inrichting Stelselmatige Daders en Arrestanten. In de vragenlijst werd gevraagd naar expliciete toestemming om de ingevulde gegevens te mogen gebruiken. Naast de zelfrapportage is er ook een koppeling gemaakt met registratiedata van gedetineerden, mits zij hiervoor toestemming hebben gegeven. De uiteindelijke respons van alle benaderde gedetineerden was 81 procent ($N=4.938$) en voor 4.538 deelnemers zijn zowel registratiedata als surveydata beschikbaar.

Onderzoeksgroep

In de onderzoeksgroep voor het huidige onderzoek zijn 3.485 respondenten geïncludeerd, omdat zij allen antwoord hadden gegeven op alle vragen die in deze studie zijn meegenomen. In de steekproef zaten 3.307 mannen (94,6 procent) en 178 vrouwen (5,1 procent). 88,5 procent van de respondenten had de Nederlandse nationaliteit. Eerdere onderzoeken op basis van de Life in Custody Study laten zien

dat de deelnemers een goede afspiegeling vormen van de totale populatie gedetineerden (Van Ginneken e.a., 2018). Een vergelijking tussen de onderzoeksgroep en uitgesloten deelnemers van de Life in Custody Study liet enkele significante verschillen zien op de onafhankelijke variabelen (zie tabel A1 in de appendix), maar niet op de afhankelijke variabele. De resultaten lijken te suggereren dat deelnemers met een kortere detentieduur en niet-Nederlandse nationaliteit vooral ondervertegenwoordigd zijn, waarschijnlijk omdat zij niet alle vragen begrepen of konden beantwoorden. In dit licht kan ook verklaard worden waarom respondenten op afdelingen voor arrestanten ondervertegenwoordigd zijn (tevens korte detentieduur, waardoor niet alle vragen van toepassing zijn), en waarom er een oververtegenwoordiging is van respondenten die deel hebben genomen aan arbeid en cursussen (dit hangt samen met korte detentieduur, want arbeid en cursussen zijn vaak niet toegankelijk voor respondenten op arrestantenafdelingen). Hoewel voor al deze kenmerken gecontroleerd wordt, is het belangrijk om deze responsanalyse in gedachten te houden alvorens resultaten te generaliseren.

Operationalisering

In dit onderzoek zijn verschillende constructen gebruikt uit de Prison Climate Questionnaire (PCQ; Bosma e.a., 2020b) en uit de registratiedata van DJI.

Slachtofferschap. Voor de afhankelijke variabele zijn respondenten ingedeeld in drie categorieën: slachtoffer, slachtoffer-dader en niet-slachtoffer. De slachtoffercategorie werd toegekend aan gedetineerden die ten minste '1 keer' antwoordden op de vragen: 'Hoe vaak in de afgelopen twee maanden in deze inrichting bent u door een medegegetineerde geslagen, geduwd of geschopt?' en 'Hoe vaak in de afgelopen twee maanden in deze inrichting bent u door een personeelslid geslagen, geduwd of geschopt?' (nooit/1 keer/2 keer of vaker). Hetzelfde gold voor de vragen over diefstal en vernieling ('Hoe vaak in de afgelopen twee maanden in deze inrichting heeft iemand anders iets vernield wat van u was?' en 'Hoe vaak in de afgelopen twee maanden in deze inrichting heeft iemand anders iets van u gestolen?'). Als een respondent op al deze vragen antwoordde met 'nooit', werd het label niet-slachtoffer gegeven. De slachtoffer-dadercategorie maakt ook gebruik van deze vier antwoorden, maar voegt als criterium toe dat de respondent minstens '1 keer' moet antwoorden op ten minste één van de vragen: 'Hoe vaak in de afgelopen twee maanden in deze inrichting heeft u een medegegetineerde geslagen, geduwd of geschopt?', 'Hoe vaak heeft u een personeelslid geslagen, geduwd of geschopt?', 'Hoe vaak heeft u iets gestolen dat niet van u was?' en 'Hoe vaak heeft u iets vernield dat niet van u was?' (nooit/1 keer/2 keer of vaker). Alle vormen van slachtofferschap en slachtoffer-daderschap zijn hierbij gereduceerd tot één variabele, aangezien de slachtoffercategorieën empirisch overlappen (ter illustratie: twee derde van de slachtoffers van geweld is ook slachtoffer van diefstal, en slechts 44 van de 878 slachtoffers waren alleen slachtoffer naar aanleiding van een incident met een personeelslid), waardoor een opsplitsing geen duidelijk beeld zou geven.

Individuele kenmerken. Op basis van de PCQ werden dummyvariabelen gemaakt voor geslacht (0=man, 1=vrouw) en relatiestatus (0=geen relatie of relatie van minder dan drie maanden, 1=wel relatie van minimaal drie maanden). Leeftijd (18-

25 jaar; 26-35 jaar; 36-45 jaar; 46 jaar en ouder), het type delict (geweld, zeden, drugs, vermogen of overig), nationaliteit (0=niet-Nederlands, 1=Nederlands) en detentieverleden (0=eerste detentie, 1=eerder vastgezet) werden opgevraagd uit registratiedata. Verder werd mentale gezondheid geoperationaliseerd door middel van de Kessler Screening Scale for Psychological Distress (K6; Kessler e.a., 2002), welke zes vragen bevat (bijv. 'Hoe vaak in de afgelopen week voelde u zich hopeeloos?') die beantwoord worden op een likertschaal (nooit tot altijd). Een gemiddelde score werd berekend wanneer ten minste vier uit zes vragen beantwoord waren. Een hogere score betekent hier een betere mentale gezondheid ($\alpha=0,91$). Deze schaal is vervolgens in vier categorieën opgedeeld, omdat de relatie met de natuurlijke logaritme van de afhankelijke variabele niet lineair was: (zeer) slechte mentale gezondheid (1-2,99) matige mentale gezondheid (3-3,99), goede mentale gezondheid (4-4,99) en zeer goede gezondheid, oftewel geen klachten (5). Voor fysieke gezondheid werd de vraag gebruikt: 'Wat vindt u, over het algemeen, van uw lichamelijke gezondheid?', die ook op een vijfpuntsschaal beantwoord werd (heel slecht tot heel goed). Hoewel dit een beperkte maat is van fysieke gezondheid, lijkt de convergente validiteit voldoende, aangezien fysieke gezondheid logisch samenhangt met andere variabelen, zoals nachtrust ($r=0,24$) en leeftijd ($M>50=3,00$ vs. $M<50=3,31$). Deze variabele is in drie categorieën opgedeeld: (zeer) slechte fysieke gezondheid (1, 2), matige fysieke gezondheid (3) en (zeer) goede fysieke gezondheid (4, 5).

Detentiekenmerken. Vier schalen uit de PCQ werden gebruikt om elementen van het leefklimaat in kaart te brengen. Gedetineerden werden vijf vragen gesteld over hun omgang met medegedetineerden (bijv. 'De gedetineerden gaan hier respectvol met elkaar om', helemaal oneens tot helemaal eens), en er werd gebruik gemaakt van een gecombineerde schaal over de omgang met personeel en de ervaring van procedurele rechtvaardigheid (acht items, bijv. 'Medewerkers van deze afdeling helpen mij als ik problemen heb', helemaal oneens tot helemaal eens). Ook werd de perceptie van autonomie gemeten (vier items, bijv. 'Ik kan hier veel zelf bepalen', helemaal oneens tot helemaal eens), en de mening van gedetineerden over zinvolle dagbesteding (vier items, bijv. 'Ik heb genoeg te doen in deze inrichting', helemaal oneens tot helemaal eens). De leefklimaatsschalen hebben een goede interne consistentie, met Cronbach's α -waarden tussen de 0,78 en 0,92 (Bosma e.a., 2020b).

Verder werd de detentieduur tot de afname van de survey in dagen berekend (<2 maanden; 2-6 maanden; 6 maanden-1 jaar; ≥ 1 jaar). Ook werden er dummy-variabelen gemaakt over bezoek (0=ontving geen bezoek in de afgelopen twee maanden, 1=ontving minstens één keer bezoek), arbeid (0=geen deelname, 1=wel deelname) en cursussen/opleidingen (0=geen deelname, 1=wel deelname). Deze laatste twee variabelen waren niet tijdsgebonden. Ten slotte werd het regimetype meegenomen, te weten: Gevangenis, Huis van bewaring, (Zeer) Beperkt Beveiligde Inrichting, Extra Zorg Voorziening, Inrichting Stelselmatige Daders en Arrestanten.

Analyse

Met behulp van de survey- en registratiedata uit 2017 zijn eerst in SPSS de prevalentiestatistieken berekend van slachtofferschap en slachtoffer-daderschap op basis van vorenstaande operationalisering. Vervolgens zijn chikwadraattoetsen en Kruskal-Wallistests gebruikt om te onderzoeken of slachtoffer(-dader)status samenhangt met de onafhankelijke individuele en detentiekenmerken. De significante resultaten uit deze analyses zijn daarna meegenomen in een multivariate en multinomiale logistische regressie, waarbij één model zich richt op de voorspellers van slachtofferschap en één op de voorspellers van slachtoffer-daderschap. Verder is er gecontroleerd voor multicollineariteit; deze assumptie bleek ongeschonden ondanks de grote hoeveelheid variabelen. Het onderzoek heeft zich gericht op ervaringen en daarom zijn de resultaten van enkelvoudige multinomiale logistische regressie gerapporteerd.²

Resultaten

Ter beantwoording van de eerste onderzoeksvraag zijn allereerst prevalentiestatistieken verzameld over slachtofferschap en slachtoffer-daderschap. Tabel 1 laat de beschrijvende statistieken zien voor alle variabelen in het huidige onderzoek. Hieruit is op te maken dat 25,2 procent van de ondervraagde gedetineerden aangaf dat zij minstens één keer in de afgelopen twee maanden het slachtoffer waren geworden van fysiek geweld, diefstal of vernieling. Dit percentage is hoger dan de prevalentie van slachtofferschap onder de algemene bevolking, daar gaf 15 procent van de ondervraagden aan eens of vaker slachtoffer te zijn geworden van gewelds-, vermogens- of vandalismedelicten in de afgelopen twaalf maanden (CBS, 2017). Een uitsplitsing in type slachtofferschap geeft aan dat 9,3 procent van de gedetineerden rapporteerde slachtoffer te zijn geweest van fysiek geweld, en 22,0 procent van diefstal of vernieling. In verdere analyses zijn deze vormen van slachtofferschap samengenomen. Daarbij komt dat 5,9 procent van de respondenten aangaf zowel slachtoffer als dader van geweld, diefstal of vernieling te zijn. Met andere woorden, er is dus een overlap tussen slachtoffer- en daderschap. Dit percentage is vergelijkbaar met eerdere bevindingen uit Amerikaans onderzoek, waarin 7 procent van de respondenten slachtoffer-dader was (Daquin & Daigle, 2021). Tabel 2 laat zien dat van de 878 gedetineerden die slachtoffer werden in de twee maanden voor de afname van de survey, 207 ook zelf geweld hadden gebruikt tegen anderen. Bijna een kwart van de slachtoffers was dus zelf ook dader.

2 Ter controle is ook een multilevel regressie uitgevoerd in Stata; deze leverde geen wezenlijk andere resultaten op. Volledige resultaten zijn opvraagbaar bij de auteurs.

Sophie Martens, Esther van Ginneken & Hanneke Palmen

Tabel 1 Beschrijvende statistieken ($N=3.485$)

	n (%)	Minimum	Maximum	M (SD)
Afhankelijke variabele				
Slachtofferschap: totaal	878 (25,2)			
– Geweld door medegedetineerde	291 (6,4)			
– Geweld door personeelslid	208 (4,6)			
– Vermogen: vernieling	311 (6,9)			
– Vermogen: diefstal	859 (18,9)			
Geen slachtoffer	2.607 (74,8)			
Alleen slachtoffer	671 (19,3)			
Slachtoffer-dader	207 (5,9)			
Individuele kenmerken				
Nationaliteit (1=Nederlands)	3.083 (88,5)			
Partner	2.042 (58,9)			
Geslacht (1=vrouw)	177 (5,1)			
Fysieke gezondheid		1	5	3,29 (1,00)
– Slechte fysieke gezondheid	689 (19,8)			
– Matige fysieke gezondheid	1125 (32,3)			
– Goede fysieke gezondheid	1671 (47,9)			
Mentale gezondheid		1	5	3,84 (0,98)
– Slechte mentale gezondheid	633 (18,2)			
– Matige mentale gezondheid	1042 (29,9)			
– Goede mentale gezondheid	1145 (32,9)			
– Zeer goede mentale gezondheid	655 (19,1)			
Leeftijd		18	81	36,71 (11,57)
– 18-25 jaar	701 (20,1)			
– 26-35 jaar	1.160 (33,3)			
– 36-45 jaar	839 (24,1)			
– 46 jaar en ouder	785 (22,5)			
Type delict				
– Geweld	805 (23,1)			
– Zeden	179 (5,1)			
– Drugs	614 (17,6)			
– Vermogen	1.532 (44,0)			
– Overig	355 (10,2)			
Detentieverleden	2.008 (57,6)			
Detentiekkenmerken				
Deelname opleiding/cursus	2.724 (78,2)			
Deelname arbeid	3.103 (89,0)			
Bezoek ontvangen	2.962 (85,0)			

Tabel 1 (Vervolg)

	n (%)	Minimum	Maximum	M (SD)
Detentieduur tot aan afname survey (in dagen)		1	9.936	396,82 (698,02)
– Tot 2 maanden	1.009 (29,0)			
– 2 tot 6 maanden	912 (26,2)			
– 6 maanden tot 1 jaar	562 (16,1)			
– 1 jaar en langer	1.002 (28,8)			
Schaal omgang met medege-detineerden		1	5	3,45 (0,70)
Schaal omgang met medewerkers		1	5	3,33 (0,88)
Schaal autonomie		1	5	2,71 (0,95)
Schaal zinvolle dagbesteding		1	5	2,24 (0,95)
Regime				
– Gevangenis	1.264 (36,3)			
– Huis van bewaring	1.321 (37,9)			
– Extra Zorg Voorziening	228 (6,5)			
– (Zeer) Beperkt Beveiligde Inrichting	160 (4,6)			
– Inrichting Stelselmatige Daders	163 (4,7)			
– Arrestanten	349 (10,0)			

Tabel 2 *De Slachtoffer-daderoverlap (N=3.485)*

		Daderschap	
		Niet	Wel
Slachtofferschap	Niet	2.501 71,8%	106 3,0%
	Wel	671 19,3%	207 5,9%

De kenmerken van slachtoffers en slachtoffer-daders

De tweede onderzoeksvraag van dit onderzoek was gericht op het vaststellen van de kenmerken van slachtoffers en slachtoffer-daders, en de overlap in die kenmerken. Bivariate analyses tonen aan dat slachtoffers en slachtoffer-daders inderdaad een aantal eigenschappen delen (zie tabel 3). Zo geven zowel slachtoffers als slachtoffer-daders aan een minder goede fysieke en mentale gezondheid te hebben dan niet-slachtoffers. Slachtoffers en slachtoffer-daders zijn gemiddeld genomen ook jonger dan niet-slachtoffers, maar dit verschil is alleen significant voor slachtoffer-daders. Ook zitten beide slachtoffergroepen al langer vast dan niet-slachtoffers, en is de participatiegraad in arbeid en opleidingen hoger onder slachtoffers en slachtoffer-daders. Daarnaast zijn slachtoffers en slachtoffer-daders minder tevreden over hun autonomie, zinvolle dagbesteding, omgang met personeel en omgang met medege-detineerden. Toch is de overlap in kenmerken niet volledig; vrouwen zijn vaker slachtoffer en mannen vaker slachtoffer-dader (zie ook tabel A2 in de

Sophie Martens, Esther van Ginneken & Hanneke Palmen

appendix). Verder zijn slachtoffers vaker voor de eerste keer gedetineerd, terwijl slachtoffer-daders vaker een detentiegeschiedenis hebben.

Tabel 3 *Bivariate resultaten*

	Niet- slachtoffer	Slachtoffer	Slachtoffer- dader	
Variabele	% of Med	% of Med	% of Med	χ^2 of H
Individuele kenmerken				
Nationaliteit (Nederland)	89,0%	87,0%	87,0%	2,42
Relatie	60,0%	54,2%	55,6%	8,00*
Geslacht (vrouw)	4,9%	7,0%	1,4%	10,91**
Fysieke gezondheid				
– Slechte fysieke gezondheid	16,5%	19,8%	28,5%	70,20***
– Matige fysieke gezondheid	32,2%	32,3%	33,3%	0,12
– Goede fysieke gezondheid	51,3%	37,9%	38,2%	47,23***
Mentale gezondheid				
– Slechte mentale gezondheid	14,6%	29,8%	25,6%	91,47***
– Matige mentale gezondheid	28,1%	32,3%	44,9%	28,34***
– Goede mentale gezondheid	35,2%	27,7%	19,8%	30,57***
– Zeer goede mentale gezondheid	22,1%	10,1%	9,7%	62,40***
Leeftijd				
– 18-25 jaar	18,9%	22,5%	27,5%	11,831**
– 26-35 jaar	32,5%	34,0%	41,5%	7,323*
– 36-45 jaar	24,9%	21,9%	21,3%	3,495
– 46 jaar en ouder	23,8%	21,6%	9,7%	22,309***
Type delict				
– Geweld	21,6%	28,0%	26,1%	13,50**
– Zeden	5,3%	4,5%	4,8%	0,85
– Drugs	19,1%	14,9%	7,7%	21,31***
– Vermogen	42,7%	45,0%	56,0%	14,16**
– Overig	11,2%	7,6%	5,3%	13,43**
Detentieverleden	57,9%	52,5%	72,0%	25,74***
Detentiekennmerken				
Deelname opleiding/cursus	74,9%	80,5%	86,5%	26,15***
Deelname arbeid	86,8%	90,0%	94,2%	24,18***
Bezoek ontvangen	80,9%	82,6%	80,2%	8,38
Detentieduur tot aan afname survey				
– Tot 2 maanden	32,5%	19,4%	15,9%	62,475***
– 2 tot 6 maanden	25,4%	29,2%	25,6%	3,980
– 6 maanden tot 1 jaar	15,4%	17,1%	21,7%	6,291*
– 1 jaar en langer	26,7%	34,3%	36,7%	21,779***

Tabel 3 (Vervolg)

	Niet-slachtoffer	Slachtoffer	Slachtoffer-dader	
Variabele	% of Med	% of Med	% of Med	χ^2 of H
Schaal omgang met medegedetineerden	3,60	3,20	3,20	130,63***
Schaal omgang met medewerkers	3,50	3,13	2,88	155,85***
Schaal autonomie	2,75	2,50	2,50	91,23***
Schaal zinvolle dagbesteding	2,25	2,00	1,75	83,11***
Regime				
– Gevangenis	35,1%	40,2%	37,7%	6,200*
– Huis van bewaring	38,2%	38,3%	33,3%	1,959
– Extra Zorg Voorziening	5,3%	7,2%	4,8%	1,403
– Inrichting Stelselmatige Daders	3,9%	4,5%	15,5%	57,806***
– Arrestanten	11,0%	7,0%	6,8%	12,260**
– (Zeer) Beperkt Beveiligde Inrichting	5,3%	2,8%	1,9%	10,707**

* $p < 0,05$; ** $p < 0,01$; *** $p < 0,001$.

In tabel 4 worden de resultaten getoond van de multinomiale logistische regressie-analyse, waarbij is onderzocht welke variabelen bijdragen aan het onderscheid tussen slachtoffers, slachtoffer-daders en niet-slachtoffers. Daarbij is de uitkomst een *adjusted odds ratio* (OR), ofwel de kans dat iemand tot een van de slachtoffercategorieën behoort op basis van bepaalde kenmerken in verhouding tot de groep van niet-slachtoffers.

Uit de logistische regressie blijkt nogmaals dat slachtoffers en slachtoffer-daders gedeeltelijk overlappen in hun eigenschappen, maar dat ze ook unieke eigenschappen bezitten. Ten eerste hangt de kans op zowel slachtofferschap als slachtoffer-daderschap samen een slechte en matige mentale gezondheid. Gedetineerden met een goede mentale gezondheid hebben ook een hoger risico op slachtofferschap in vergelijking met gedetineerden met een zeer goede mentale gezondheid (geen klachten).

Een tweede bevinding is dat detentieverleden slachtoffers en slachtoffer-daders van niet-slachtoffers onderscheidt, maar dat deze effecten in tegengestelde richting werken. Gedetineerden die al eerder gedetineerd zijn geweest, hebben een lagere kans om slachtoffer te worden, maar een hogere kans om slachtoffer-dader te worden. Gedetineerden die zijn veroordeeld voor een delict in de categorie 'Overig' (bijv. verkeersovertreding) hebben een lagere kans op slachtofferschap en slachtoffer-daderschap in verhouding tot gedetineerden veroordeeld voor een vermogensdelict. Wat betreft leeftijd hebben oudere gedetineerden een kleinere kans om slachtoffer of slachtoffer-dader te zijn. Tot slot hebben vrouwelijke en mannelijke gedetineerden een ongeveer gelijke kans om slachtoffer te worden. Het verband tussen geslacht en slachtoffer-daderschap is net niet significant ($p=0,051$), maar neigt naar een lagere kans voor vrouwen om tot deze groep te behoren. De absolu-

te aantallen in tabel A2 laten zien dat slechts drie vrouwen tot de groep slachtoffer-daders behoren.

Ook wat betreft detentiekenmerken zijn er verschillende gedeelde risicofactoren voor slachtoffers en slachtoffer-daders. De kans op slachtofferschap en slachtoffer-daderschap is het hoogst in de eerste twee maanden van detentie, en blijft daarna stabiel. Bovendien hangen een slechte omgang met medege-detineerden en met het personeel samen met een grotere kans op zowel slachtofferschap als slachtoffer-daderschap. Deze effecten zijn sterker voor slachtoffer-daders dan voor slachtoffers.

Toch zijn er ook unieke eigenschappen. Gedetineerden in inrichtingen voor stelselmatige daders hebben een hogere kans om tot de slachtoffer-dadergroep te behoren en slachtoffer-daders hebben een negatievere perceptie over de dagbesteding tijdens detentie. Gedetineerden met een partner hebben een significant kleinere kans om slachtoffer te worden. Een slechte fysieke gezondheid houdt ook verband met een grotere kans op slachtofferschap, maar niet met slachtoffer-daderschap. Delicttype speelt geen grote rol in het onderscheid tussen de slachtoffercategorieën; enkel gedetineerden veroordeeld voor een drugsdelict hebben een kleinere kans op slachtoffer-daderschap vergeleken met gedetineerden veroordeeld voor een vermogensdelict. De voornoemde resultaten kunnen worden samengevat in het slachtofferprofiel en slachtoffer-daderprofiel, zoals geïllustreerd in tabel 5.

Tabel 4 *Multinomiale resultaten*¹⁵

Variabele	Slachtoffer ¹⁶		Slachtoffer-dader ⁴	
	OR	95% CI	OR	95% CI
Individuele kenmerken				
Geslacht (vrouw) ¹⁷	1,30	[0,89-1,91]	0,32	[0,10-1,06]
Partner	0,83*	[0,69-0,99]	0,93	[0,68-1,27]
Leeftijd (ref: 26-35)				
– 18-25 jaar	1,14	[0,88-1,47]	1,21	[0,82-1,79]
– 36-45 jaar	0,83	[0,65-1,06]	0,60*	[0,40-0,89]
– 46+ jaar	0,84	[0,65-1,09]	0,33***	[0,19-0,56]
Fysieke gezondheid (ref: goed)				
– Slechte fysieke gezondheid	1,43**	[1,11-1,84]	1,35	[0,89-2,05]
– Matige fysieke gezondheid	1,02	[0,82-1,27]	1,00	[0,70-1,44]
Mentale gezondheidsscore (ref: zeer goed)				
– Slechte mentale gezondheid	3,49***	[2,49-4,90]	3,48***	[1,93-6,25]
– Matige mentale gezondheid	2,40***	[1,76-3,27]	3,77***	[2,22-6,40]
– Goede mentale gezondheid	1,80***	[1,32-2,45]	1,41	[0,80-2,49]
Detentieverleden	0,79*	[0,65-0,96]	1,48*	[1,03-2,12]
Type delict (ref: vermogen)				
– Geweld	1,06	[0,84-1,35]	1,16	[0,79-1,71]
– Drugs	0,77	[0,58-1,01]	0,53*	[0,30-0,94]
– Zeden	0,74	[0,47-1,17]	1,05	[0,50-2,18]

Tabel 4 (Vervolg)

Variabele	Slachtoffer ¹⁶		Slachtoffer-dader ⁴	
	OR	95% CI	OR	95% CI
– Overig	0,67*	[0,48-0,95]	0,44*	[0,22-0,85]
Detentiekenmerken				
Huidige detentieduur (ref: 3-6 maanden)				
– 2 maanden of korter	0,47***	[0,35-0,62]	0,44**	[0,26-0,74]
– 6 maanden tot 1 jaar	1,02	[0,77-1,37]	1,23	[0,76-1,98]
– Langer dan 1 jaar	1,12	[0,84-1,49]	1,22	[0,75-1,99]
Deelname aan cursus	1,03	[0,79-1,33]	1,20	[0,74-1,94]
Deelname aan arbeid	1,18	[0,83-1,69]	1,83	[0,87-3,83]
Schaal omgang met medege-detineerden ¹⁸	0,71***	[0,62-0,82]	0,59***	[0,47-0,74]
Schaal omgang met medewerkers	0,75***	[0,66-0,86]	0,64***	[0,52-0,80]
Schaal zinvolle dagbesteding	0,94	[0,82-1,07]	0,75*	[0,60-0,95]
Schaal autonomie	0,98	[0,86-1,13]	1,17	[0,93-1,47]
Regime (ref: gevangenisregime)				
– Huis van bewaring	1,02	[0,79-1,32]	0,87	[0,56-1,35]
– Extra Zorg Voorziening	1,00	[0,68-1,48]	0,96	[0,46-2,00]
– (Zeer) Beperkt Beveiligde Inrichting	0,73	[0,43-1,24]	0,82	[0,28-2,39]
– Inrichting Stelselmatige Daders	0,90	[0,56-1,43]	2,65***	[1,54-4,56]
– Arrestanten	1,30	[0,83-2,03]	1,47	[0,67-3,20]
N	3.485			
Pearson's χ^2	7.343,58***			

* $p < 0,05$; ** $p < 0,01$; *** $p < 0,001$.

¹⁵ Om te corrigeren voor time-at-risk zijn de analyses ook uitgevoerd op de groep gedetineerden die minstens twee maanden vastzat. Voor deze groep werden vergelijkbare resultaten gevonden voor het risico op slachtofferschap in verhouding tot niet-slachtofferschap; alleen leeftijd en huidige detentieduur waren niet langer significant. Wat betreft slachtoffer-daderschap waren alle significante voorspellers ook van toepassing op deelnemers die reeds langer dan twee maanden gedetineerd waren, met uitzondering van geslacht, fysieke gezondheid en detentieverleden.

¹⁶ De referentiecategorie is niet-slachtoffers.

¹⁷ De groep vrouwen was te klein om de verschillen tussen mannen en vrouwen betrouwbaar in kaart te brengen (zie tabel A1 in de appendix).

¹⁸ Sensitiviteitsanalyses lieten geen andere resultaten zien als deze schaal niet werd meegenomen i.v.m. mogelijke overlap met de afhankelijke variabele.

Sophie Martens, Esther van Ginneken & Hanneke Palmen

Tabel 5 *Slachtoffer- en slachtoffer-daderprofielen (risicofactoren vergeleken met niet-slachtoffers)*

Categorie	Unieke risicofactor	Gedeelde risicofactoren
Slachtoffer	– Single – In eerste detentie – Minder goede fysieke gezondheid	– Minder goede mentale gezondheid
Slachtoffer-dader	– Man – In Inrichting Stelselmatige Daders – Detentieverleden – Minder positief over dagbesteding – Jonger	– Minder goede omgang met medegegetineerden en personeel

Discussie

Het doel van het huidige onderzoek was om inzicht te creëren in de prevalentie van zelfgerapporteerd slachtofferschap en slachtoffer-daderschap in Nederlandse penitentiële inrichtingen, om vervolgens te kijken naar de al dan niet gedeelde eigenschappen van slachtoffers en slachtoffer-daders. Hiertoe werd informatie gebruikt uit een grootschalig onderzoek naar gedetineerden en het leefklimaat in detentie. Door gebruik te maken van zelfrapportage heeft dit onderzoek een belangrijke aanvulling geleverd op de bestaande officiële cijfers over slachtofferschap, waardoor er nu een duidelijker beeld is verkregen van de prevalentie van slachtofferschap. Dit onderzoek laat zien dat slachtofferschap onder gedetineerden regelmatig voorkomt (zie ook Wolff e.a., 2009a; 2009b; Wooldredge & Steiner, 2014). Immers, in 2017 gaf meer dan een kwart van de gedetineerden aan dat zij in de afgelopen twee maanden minstens één keer slachtoffer waren geworden van geweld, diefstal en/of vernieling. Daarnaast heeft de huidige studie aangetoond dat er verschillende groepen slachtoffers bestaan onder Nederlandse gedetineerden: zij die louter slachtoffer zijn en zij die ook dader zijn. Bijna een kwart van de gedetineerden die slachtoffer waren, had zelf ook wangedrag gepleegd; in totaal was 5,9 procent van de gedetineerden slachtoffer-dader. In lijn met eerdere onderzoeken kan ook uit deze studie geconcludeerd worden dat routineactiviteiten, individuele eigenschappen en detentiekenmerken bijdragen aan het risico op slachtoffer(-dader)schap.

Routineactiviteiten

Gedetineerden die deelnamen aan arbeid en cursussen waren vaker slachtoffer of slachtoffer-dader, maar dit was geen unieke voorspeller wanneer er gecontroleerd werd voor andere kenmerken. Er zijn waarschijnlijk onderliggende factoren die kunnen verklaren waarom sommige mensen deelnemen aan arbeid of cursussen en andere niet (bijv. gezondheidsproblemen, relaties met andere gedetineerden), en deze kunnen ook verband houden met de kans op slachtoffer(-dader)schap. Dit betekent wel dat deelname aan arbeid en cursussen geen activiteitenpatroon is dat op zichzelf bijdraagt aan een hoger risico op slachtofferschap, in tegenstelling tot

wat we zouden kunnen verwachten op basis van het socialecontrole-opportunitetperspectief, dat veronderstelt dat de kans op slachtofferschap toeneemt wanneer gedetineerden zich vaker buiten hun cel bevinden en er daarbij geen adequate bescherming aanwezig is (Ellison e.a., 2018; Howard e.a., 2020). Mogelijk is het toezicht tijdens deze activiteiten voldoende om te beschermen tegen slachtoffer(-dader)schap.

Individuele kenmerken

Wat betreft individuele kenmerken bevestigt dit onderzoek het negatieve verband tussen leeftijd en slachtofferschap, dat al eerder werd benoemd in de Angelsaksische literatuur (Cooley, 1993; Howard e.a., 2020; Lahm, 2015; Wolff e.a., 2009a), en tussen leeftijd en slachtoffer-daderschap (Daquin & Daigle, 2021; Toman, 2019). De verhoogde kans op slachtofferschap is wellicht te verklaren door provocatie (*target antagonism*) als gevolg van wangedrag (Toman, 2019; Ellison e.a., 2018). In de huidige studie hadden vrouwen een marginaal significant kleinere kans op slachtoffer-daderschap dan mannen; het risico op slachtofferschap verschilde niet. Het was helaas niet mogelijk om de verschillen in voorspellers tussen deze groepen te onderzoeken, omdat de groep vrouwen hiervoor te klein was. Kwalitatief onderzoek zou in staat zijn om de dynamiek tussen vrouwen en mannen te vergelijken en te inventariseren of typen wangedrag en slachtofferschap misschien verschillen. Het is wellicht mogelijk dat (andere) vormen van pestgedrag vaker voorkomen onder vrouwen. Op basis van deze informatie zou de vragenlijst over wangedrag en slachtofferschap verbeterd kunnen worden voor toekomstig onderzoek.

De resultaten wijzen er voorsnog niet op dat discriminatie een grote rol speelt in slachtofferschap in Nederlandse gevangenissen (let wel, dit betreft alleen geweld- en vermogengerelateerd slachtofferschap). Nationaliteit had geen significante relatie met slachtoffer(-dader)schap in de huidige studie. Mogelijkerwijs is dit niet de beste maat om verschillen in etniciteit of afkomst te vangen, dus nader onderzoek met meer genuanceerde maten is nodig om dit te bevestigen. In deze context is het ook interessant dat mensen die gedetineerd waren voor een zedendelict geen verhoogde kans op slachtofferschap hadden, terwijl zij in eerder onderzoek kwetsbaar zijn bevonden, mogelijk door het stigma van hun delict (Kuo e.a., 2014; Wolff e.a., 2009b).

Zowel slachtoffers als slachtoffer-daders hadden een minder goede fysieke en mentale gezondheid dan niet-slachtoffers, al was het verschil tussen slachtoffer-daders en niet-slachtoffers met betrekking tot fysieke gezondheid niet langer significant in de multivariate analyse. Amerikaans onderzoek liet al eerder zien dat gedetineerden met mentale gezondheidsproblemen zich minder veilig voelen en ook vaker slachtoffer worden (Blitz e.a., 2008; Leddy & O'Connell, 2002; Wolff e.a., 2009a), wellicht omdat gedetineerden met bepaalde stoornissen (bijv. persoonlijkheidsstoornissen) zich makkelijker geprovoceerd voelen door anderen en eerder geneigd zijn conflicten te starten (Pare & Logan, 2011), of omdat mensen met mentale gezondheidsproblemen gezien worden als een makkelijk doelwit (Steiner & Wooldredge, 2020). Het mechanisme kan op basis van het huidige onderzoek

niet geduid worden, daarvoor zou longitudinaal onderzoek met uitgebreidere maten van fysieke en mentale gezondheid aan te bevelen zijn.

Verder was relatiestatus een voorspellend individueel kenmerk voor slachtofferschap: slachtoffers waren vaker single, terwijl niet-slachtoffers vaker een relatie hadden. Een sociaal netwerk kan wellicht beschermen tegen zowel slachtofferschap als wangedrag. Het is ook mogelijk dat relatiestatus samenhangt met andere, niet-gemeten, persoonskenmerken die verband houden met de kans op slachtofferschap. Desalniettemin werd er in de huidige studie geen relatie geconstateerd tussen het hebben van een partner en de kans op slachtoffer-daderschap, en werd er ook geen significante relatie met het ontvangen van bezoek gevonden in de huidige studie. Detentieverleden bleek ook een significante voorspeller: slachtoffer-daders waren vaker eerder gedetineerd geweest dan niet-slachtoffers, en slachtoffers zaten juist vaker in hun eerste detentie.

Detentiekennmerken

Verschillende detentiekennmerken waren gerelateerd aan slachtoffer(-dader)schap, waaronder leefklimaat. Slachtoffers en slachtoffer-daders rapporteerden een minder goede omgang met medegedetineerden en personeel. Een belangrijke kanttekening die hierbij gemaakt moet worden, is dat het onderzoek geen inzicht biedt in de volgorde van gebeurtenissen. Immers, het is logisch dat gedetineerden die slachtoffer worden door het toedoen van anderen of juist anderen leed berokkenen, een minder goede relatie hebben met die personen. Tegelijkertijd zou dit ook een spiraal kunnen creëren waarin slachtoffer(-dader)schap leidt tot onderlinge spanningen, wat vervolgens weer leidt tot nieuwe incidenten. Een andere opvallende bevinding is dat mensen met een ISD-maatregel vaker slachtoffer-dader waren dan gedetineerden in andere regimes. ISD-gedetineerden hebben vaak een complexe set van problemen, zoals verslaving, comorbide mentale gezondheidsproblemen, schuldenproblematiek en dakloosheid, wat een gedeeltelijke verklaring zou kunnen zijn voor hun inclinatie tot geweld en tegelijkertijd hun kwetsbaarheid voor slachtofferschap (Van Zutphen e.a., 2014). Tot slot waren recent ingestroomde gedetineerden vaker slachtoffer en slachtoffer-dader, wat ermee te maken kan hebben dat zij kwetsbaarder lijken, moeite hebben zich aan te passen, of zich proberen te bewijzen om een plek in de groep te verwerven.

Beperkingen en aanbevelingen

Het huidige onderzoek heeft verschillende sterke punten, zoals de grote onderzoeksgroep en het feit dat zelfrapportagedata zijn gecombineerd met registratiedata om een zo compleet mogelijk beeld te geven van het leven in detentie en kenmerken van deelnemers. Toch moeten ook de tekortkomingen benoemd worden. Het gebruik van zelfrapportage om slachtofferschap te meten kent zowel voor- als nadelen. Enerzijds is het een goede manier om informatie te achterhalen over voorvallen die niet officieel geregistreerd worden, anderzijds kan het vertekend worden door verschillende interpretaties van wat men onder slachtofferschap verstaat, inaccurate herinneringen en bewuste non-reportage.

Verder is het zo dat de slachtoffer- en slachtoffer-dadercategorieën zijn gecreëerd op basis van betrokkenheid bij diefstal of geweld, zij het als dader of slachtoffer.

Hierbij was geen informatie beschikbaar over de context van deze gebeurtenissen, waardoor het niet duidelijk is of slachtofferschap en daderschap elkaar opvolgen of juist geïsoleerd zijn. Toekomstig onderzoek zou hiernaar kunnen kijken door zelfrapportage te vergelijken met incidentrapporten. Daarnaast zou het waardevol zijn om de gevonden relaties te testen in een longitudinaal onderzoek, om meer duidelijkheid te scheppen over de richting van effecten op slachtoffer(-dader)schap. In de huidige studie blijft het namelijk onduidelijk of de voorspellers van slachtofferschap ook daadwerkelijk vóór het incident plaatsvinden, laat staan een causaal verband vertegenwoordigen. Hoewel veel voorspellers van slachtofferschap zijn meegenomen in de huidige studie, zijn er ook mogelijke voorspellers die ontbreken, zoals fysieke en mentale beperkingen in bredere zin (waaronder licht verstandelijke beperking), eerdere ervaringen van slachtofferschap, kenmerken die mensen tot slachtoffer kunnen maken van haatmisdrijven, en persoonlijkheidskenmerken, zoals zelfcontrole. In toekomstig onderzoek zouden dergelijke kenmerken niet alleen als voorspellers kunnen worden meegenomen, maar ook kunnen worden onderzocht in relatie tot motivatie en escalatie van incidenten.

Daarbij komt dat de definitie van slachtofferschap in deze studie gelimiteerd was tot vermogensincidenten en geweldsdelicten, terwijl slachtofferschap ook in andere vormen kan plaatsvinden (bijv. verbaal geweld of seksueel geweld; Caravaca-Sánchez & Wolff, 2016; Wolff & Shi, 2009b). Ook is geweld gepleegd door andere gedetineerden of door personeelsleden niet de enige manier waarop schade berokkend kan worden; gedetineerden kunnen ook zichzelf iets aandoen (Woo e.a., 2016). Verder is in dit onderzoek geen onderscheid gemaakt tussen slachtoffers van diefstal of vernieling en slachtoffers van geweld. Hier is voor gekozen om een zo groot mogelijke steekproef te creëren en vanwege de grote overlap van slachtoffercategorieën; echter, deze vormen van slachtofferschap zijn inherent verschillend en zouden ook andere voorspellers kunnen hebben (Steiner e.a., 2015). Toekomstig onderzoek zou dit onderscheid onder de loep kunnen nemen.

Ten slotte zijn er nog aanbevelingen voor beleid en praktijk. Sinds kort wordt er in penitentiaire inrichtingen gebruik gemaakt van de Risicoscreener Geweld, waarmee wordt ingeschat hoe groot het risico is dat gedetineerde personen gewelddadig gedrag zullen vertonen. Om dat risico te indexeren, wordt er gelet op het gebruik van geweld naar anderen tijdens detentie, het gebruik van middelen, een negatieve houding jegens personeelsleden en medegedetineerden en impulsief gedrag als risicofactoren (zie De Vries Robbé e.a., 2021). Dit onderzoek laat zien dat er ook aandacht nodig is voor het risico dat daders zelf slachtoffer worden, en voor het feit dat de complexe dynamiek van geweld zich niet alleen door individuele kenmerken laat voorspellen. Gezien de kwetsbaarheid van gedetineerden en de zorgplicht van DJI, zou een Risicoscreener Slachtofferschap wellicht kunnen bijdragen aan een vermindering van incidenten. Dit onderzoek onderstreept verder het belang van een goede omgang tussen personeel en gedetineerden en gedetineerden onderling; in dit kader zou er geïnvesteerd kunnen worden in conflictbemiddeling, zodat incidenten niet leiden tot verder wangedrag (en slachtofferschap). Tot slot is het van belang om aandacht te hebben voor het welzijn van gedetineerden; de samenhang tussen fysieke en mentale gezondheidsproblemen en slachtoffer(-dader)schap is verontrustend, zeker in het licht van de recente toename van kwetsbare gedeti-

neerden in combinatie met een personeelstekort om deze problemen te ondervangen (IGJ, 2020). Het is belangrijk dat kwetsbare gedetineerden de juiste zorg (blijven) ontvangen, om zo hun veiligheid én die van anderen te garanderen.

Conclusie

In het kort is gebleken dat slachtofferschap onder gedetineerden in Nederlandse penitentiaire inrichtingen regelmatig voorkomt, en slachtoffers en daders hierbij geen strikt gescheiden categorieën vormen. Zowel individuele eigenschappen als detentiekenmerken zijn van toegevoegde waarde in het verklaren van slachtofferschap en het begrijpen van de gedeeltelijke overlap tussen slachtoffers en daders.

Literatuur

- Beijersbergen, K.A., Dirkzwager, A.J.E., Eichelsheim, V.I., Laan, P.H. van der & Nieuwbeerta, P. (2015). Procedural justice, anger, and prisoners' misconduct. *Criminal Justice and Behavior*, 42(2), 196-218.
- Berghuis, M.L., Sentse, M., Palmen, H. & Nieuwbeerta, P. (2021). Receiving visits in prison and aggressive and contraband misconduct among Dutch prisoners. *European Journal of Criminology*, 1-21, <https://doi.org/10.1177/14773708211041016>.
- Blitz, C.L., Wolff, N. & Shi, J. (2008). Physical victimization in prison: the role of mental illness. *International Journal of a wand Psychiatry*, 31(5), 385-393.
- Bosma, A.Q., Ginneken, E.F.J.C. van, Sentse, M. & Palmen, H. (2020a). Examining prisoner misconduct: a multilevel test using personal characteristics, prison climate, and prison environment. *Crime & Delinquency*, 66(4), 451-484.
- Bosma, A.Q., Ginneken, E. van, Palmen, H., Pasma, A.J., Beijersbergen, K.A. & Nieuwbeerta, P. (2020b). A new instrument to measure prison climate: the psychometric quality of the Prison Climate Questionnaire. *Prison Journal*, 100(3), 355-380.
- Braga, T., Castro-Rodrigues, A. de, Severim, S.M., Folca, D. & Gonçalves, R.A. (2019). How dark are dark figures? Official and self-report rates of inmate-on-inmate victimization. *Victims and Offenders: An International Journal of Evidence-based Research, Policy and Practice*, 14(6), 745-757.
- Bulten, E. & Nijman, H. (2009). Veel psychiatrische stoornissen onder gedetineerden op reguliere afdelingen van penitentiaire inrichtingen. *Nederlands Tijdschrift voor Geneeskunde*, 153, 1-6.
- Camp, S.D. & Gaes, G.G. (2005). Criminogenic effects of the prison environment on inmate behavior: some experimental evidence. *Crime & Delinquency*, 51(30), 425-442.
- Caravaca-Sánchez, F. & Wolff, N. (2016). Self-report rates of physical and sexual violence among Spanish inmates by mental illness and gender. *Journal of Forensic Psychiatry and Psychology*, 27(3), 443-458.
- Caravaca-Sánchez, F., Wolff, N. & Teasdale, B. (2019). Exploring associations between interpersonal violence and prison size in Spanish prisons. *Crime & Delinquency*, 65(14), 2019-2043.
- CBS. (2017). *Veiligheidsmonitor 2017*. Den Haag: Centraal Bureau voor de Statistiek.
- Cohen, L.E. & Felson, M. (1979). Social change and crime rate trends: a routine activity approach. *American Sociological Review*, 44(4), 588.
- Cooley, D. (1993). Criminal victimization in male federal prisons. *Canadian Journal of Criminology*, 35(4), 479-495.

- Daquin, J.C. (2017). *Inmate Misconduct and Victimization: Investigating the Changes over Time and If the Risk Factors Are Invariant across Age and Victim-Offender Status*. Atlanta: Georgia State University.
- Daquin, J.C. & Daigle, L.E. (2021). The victim-offender overlap in prison: examining the factors associated with group membership. *Journal of Interpersonal Violence*, 36(23-24), NP13439-NP13462.
- DJI. (2019). *3^e tertaalrapportage*. Den Haag: Dienst Justitiële Inrichtingen.
- DJI. (2020). Infographic Gevangeniswezen 2020. Geraadpleegd op www.dji.nl/documenten/publicaties/2020/07/27/infographic-gevangeniswezen-2020.
- DJI. (2021). Voorvallen. Geraadpleegd op www.dji.nl/feiten-en-cijfers/voorvallen.
- Ellison, J.M., Steiner, B. & Wright, E.M. (2018). Examining the sources of violent victimization among jail inmates. *Criminal Justice and Behavior*, 45(11), 1723-1741.
- FNV. (2020). *Code rood: werkdruk bij Dienst Justitiële Inrichtingen*. Den Haag: FNV Overheid.
- Ginneken, E.F.J.C. van, Palmen, H., Bosma, A.Q., Nieuwbeerta, P. & Berghuis, M.L. (2018). The Life in Custody Study: the quality of prison life in Dutch prison regimes. *Journal of Criminological Research, Policy and Practice*, 4(4), 253-268.
- Ham, H. van den (2020, 6 februari). Steekpartij in gevangenis Nieuwegein bij ruzie tussen twee gevangenen. *Algemeen Dagblad*.
- Howard, M.V.A., Corben, S.P., Raudino, A. & Galouzis, J.J. (2020). Maintaining safety in the prison environment: a multilevel analysis of inmate victimisation in assaults. *International Journal of Offender Therapy and Comparative Criminology*, 64(10-11), 1091-1113.
- IGJ. (2020). *Jaargesprekken over medische zorg in penitentiaire centra, detentiecentra en forensisch psychiatrische centra*. Den Haag: Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd.
- Kerley, K.R., Hochstetler, A. & Copes, H. (2009). Self-control, prison victimization, and prison infractions. *Criminal Justice Review*, 34(4), 553-568.
- Kessler, R.C., Andrews, G., Colpe, L.J., Hiripi, E., Mroczek, D.K., Normand, S.L.T., Walters, E.E. & Zaslavsky, A.M. (2002). Short screening scales to monitor population prevalences and trends in non-specific psychological distress. *Psychological Medicine*, 32(6), 959-976.
- Kuo, S.Y. (2019). Prison victimization among Taiwanese male inmates: an application of importation, deprivation, and routine activities theories. *Security Journal*, 33, 602-621.
- Kuo, S.Y., Cuvelier, S.J. & Huang, Y. (2014). Identifying risk factors for victimization among male prisoners in Taiwan. *International Journal of Offender Therapy and Comparative Criminology*, 58(2), 231-257.
- Kuo, S.Y., Chang, K., Chen, Y. & Lai, Y. (2021). Assessing the victim-offender overlap in prison victimization and misconduct among Taiwanese male inmates. *British Journal of Criminology*, 20, 1-22.
- Laan, A. van der & Eichelsheim, V. (2013). Juvenile adaptation to imprisonment: feelings of safety, autonomy and well-being, and behaviour in prison. *European Journal of Criminology*, 10(4), 424-443.
- Labrecque, R.M., Scherer, H. & McCafferty, J.T. (2018). Reducing violence in correctional institutions: revalidation of the inmate risk assessment for violent, nonsexual victimization. *Violence and Victims*, 33(1), 126-141.
- Lahm, K.F. (2015). Predictors of violent and nonviolent victimization behind bars: an exploration of women inmates. *Women & Criminal Justice*, 25(4), 273-291.
- Lahm, K.F. (2016). Official incidents of inmate-on-inmate misconduct at a women's prison: using importation and deprivation theories to compare perpetrators to victims. *Criminal Justice Studies*, 29(3), 214-231.
- Leddy, J. & O'Connell, M. (2002). The prevalence, nature and psychological correlates of bullying in Irish prisons. *Legal and Criminological Psychology*, 7(2), 131-140.
- Liebling, A. & Arnold, H. (2004). *Prisons and Their Moral Performance: A Study of Values, Quality, and Prison Life*. Oxford: Oxford University Press.

- Muirhead, A., Butler, M. & Davidson, G. (2021). Behind closed doors: an exploration of cell-sharing and its relationship with wellbeing. *European Journal of Criminology*, 1-21, <https://doi.org/10.1177/1477370821996905>.
- Pare, P.P. & Logan, M.W. (2011). Risks of minor and serious violent victimization in prison. *Society and Mental Health*, 1(2), 106-123.
- Penris, I. (2020, 23 augustus). Twee mannen naar isoleercel na vecht- en steekpartij in gevangenis Zutphen. *De Stentor*.
- Pérez, D.M., Gover, A.R., Tennyson, K.M. & Santos, S.D. (2010). Individual and institutional characteristics related to inmate victimization. *International Journal of Offender Therapy and Comparative Criminology*, 54(3), 378-394.
- Reyns, B.W., Woo, Y., Lee, H.D. & Yoon, O.K. (2018). Vulnerability versus opportunity: dissecting the role of low self-control and risky lifestyles in violent victimization risk among Korean inmates. *Crime & Delinquency*, 64(4), 423-447.
- Schliehe, A. & Crewe, B. (2021). Top bunk, bottom bunk: cellsharing in prisons. *The British Journal of Criminology*, XX, 1-17.
- Schnittker, J. & Bacak, V. (2016). Orange is still pink: mental illness, gender roles, and physical victimization in prisons. *Society and Mental Health*, 6(1), 21-35.
- Sparks, R., Bottoms, A. & Hay, W. (1996). *Prisons and the Problem of Order*. Oxford: Clarendon Press.
- Steiner, B. & Wooldredge, J. (2020). *Understanding and Reducing Prison Violence: An Integrated Social Control-opportunity Perspective*. London/New York: Routledge.
- Steiner, B., Ellison, J.M., Daniel Butler, H. & Cain, C.M. (2015). The impact of inmate and prison characteristics on prisoner victimization. *Trauma, Violence, & Abuse*, 18(1), 17-36.
- Sykes, G.M. (1958). *The Society of Captives: A Study of a Maximum Security Prison*. Princeton: Princeton University Press.
- Toman, E.L. (2019). The victim-offender overlap behind bars: linking prison misconduct and victimization. *Justice Quarterly*, 36(2), 350-382.
- Turanovic, J.J. & Tasca, M. (2019). Inmates' experiences with prison visitation. *Justice Quarterly*, 36(2), 287-322.
- Vries Robbé, M. de, End, M. van den & Kempes, M. (2021). *Onderzoeksrapport pilot 'Risicoscreening in detentie'*. Den Haag: DJI/NIFP.
- Wolff, N. & Shi, J. (2009a). Type, source, and patterns of physical victimization: a comparison of male and female inmates. *The Prison Journal*, 89(2), 172-191.
- Wolff, N. & Shi, J. (2009b). Contextualization of physical and sexual assault in male prisons: incidents and their aftermath. *Journal of Correctional Health Care*, 15(1), 58-77.
- Wolff, N., Shi, J. & Blitz, C.L. (2008). Racial and ethnic disparities in types and sources of victimization inside prison. *The Prison Journal*, 88(4), 451-472.
- Wolff, N., Shi, J. & Siegel, J. (2009a). Understanding physical victimization inside prisons: factors that predict risk. *Justice Quarterly*, 26(3), 445-475.
- Wolff, N., Shi, J. & Siegel, J.A. (2009b). Patterns of victimization among male and female inmates: evidence of an enduring legacy. *Violence and Victims*, 24(4), 469-484.
- Wolff, N., Blitz, C.L., Shi, J., Siegel, J. & Bachman, R. (2007). Physical violence inside prisons: rates of victimization. *Criminal Justice and Behavior*, 34(5), 588-599.
- Woo, Y., Stohr, M.K., Hemmens, C., Lutze, F., Hamilton, Z. & Yoon, O.K. (2016). An empirical test of the social support paradigm on male inmate society. *International Journal of Comparative and Applied Criminal Justice*, 40(2), 145-169.
- Wooldredge, J.D. (1994). Inmate crime and victimization in a southwestern correctional facility. *Journal of Criminal Justice*, 22(4), 367-381.
- Wooldredge, J.D. & Steiner, B. (2013). Violent victimization among state prison inmates. *Violence and Victims*, 28(3), 531-551.

- Wooldredge, J.D. & Steiner, B. (2014). A bi-level framework for understanding prisoner victimization. *Journal of Quantitative Criminology*, 30, 141-162.
- Zutphen, F. van, Goderie, M. & Janssen, J. (2014). *De maatregel Inrichting Stelselmatige Daders (ISD): maatschappelijke kosten-batenanalyse van een eventuele verlenging*. Den Haag: WODC.

Appendix

Tabel A1 Resultaten van de non-responsanalyse tussen deelnemers met missende waarden en de onderzoeksgroep

	Uitgesloten deelnemers LIC Study (% of M)	Onder- zoeksgroep (% of M)	χ^2 of t
Afhankelijke variabele			
Slachtoffer(-dader)schap			1,62
– Geen slachtoffer	77,0%	74,8%	
– Alleen slachtoffer	17,3%	19,3%	
– Slachtoffer-dader	5,8%	5,9%	
Individuele kenmerken			
Nationaliteit (I=Nederlands)	75,9%	88,5%	99,21 ***
Partner	59,3%	58,6%	0,12
Geslacht (I=vrouw)	6,5%	5,1%	2,97
Fysieke gezondheid			
– Slechte fysieke gezondheid	22,8%	19,8%	4,54 *
– Matige fysieke gezondheid	27,4%	32,3%	9,17 **
– Goede fysieke gezondheid	36,5%	47,9%	43,02 ***
Mentale gezondheid			
– Slechte mentale gezondheid	21,0%	18,2%	3,52
– Matige mentale gezondheid	26,3%	29,9%	5,07 *
– Goede mentale gezondheid	27,3%	32,9%	9,63 **
– Zeer goede mentale gezondheid	15,4%	19,1%	7,42 **
Leeftijd			
– 18-25 jaar	20,7%	20,1%	0,17
– 26-35 jaar	32,5%	33,3%	0,24
– 36-45 jaar	23,1%	24,1%	0,44
– 46 jaar en ouder	23,7%	22,5%	0,68
Type delict			
– Geweld	21,7%	23,1%	0,71
– Zeden	3,4%	5,1%	4,26 *
– Drugs	14,9%	17,6%	3,20
– Vermogen	50,5%	44,0%	10,96 **

Sophie Martens, Esther van Ginneken & Hanneke Palmen

Tabel A1 (Vervolg)

	Uitgesloten deelnemers LIC Study (% of M)	Onder- zoeksgroep (% of M)	χ^2 of t
– Overig	9,5%	10,2%	0,35
Detentieverleden	56,3%	57,6%	0,59
Detentiekenmerken			
Deelname opleiding/cursus	68,5%	76,7%	28,83 ***
Deelname arbeid	76,9%	87,9%	77,78 ***
Bezoek ontvangen	74,2%	82,8%	32,42
Detentieduur tot aan afname survey			
– Tot 2 maanden	37,4%	29,0%	27,13 ***
– 2 tot 6 maanden	22,9%	26,2%	4,60 *
– 6 maanden tot 1 jaar	15,1%	16,1%	0,64
– 1 jaar en langer	24,4%	28,8%	7,62 **
Schaal omgang met medege-detineerden	3,41	3,45	-1,65
Schaal omgang met medewerkers	3,23	3,33	-3,25 **
Schaal autonomie	2,70	2,71	-0,29
Schaal zinvolle dagbesteding	2,38	2,24	3,70 ***
Regime			
– Gevangenis	32,4%	36,3%	5,34 *
– Huis van bewaring	38,6%	37,9%	0,15
– Extra Zorg Voorziening	4,4%	6,5%	6,74 **
– (Zeer) Beperkt Beveiligde Inrichting	5,4%	4,6%	1,20
– Inrichting Stelselmatige Daders	5,5%	4,7%	1,21
– Arrestanten	13,8%	10,0%	11,76 **

* $p < 0,05$; ** $p < 0,01$; *** $p < 0,001$.**Tabel A2** *Hoeveelheid mannen en vrouwen per slachtoffercategorie*

	Slachtoffer	Slachtoffer-da- der	Geen slachtof- fer	Totaal
Man	624	204	2.479	3.307
Vrouw	47	3	128	178
Totaal	671	207	2.607	3.485